

Notitie Steenuil Westsingel Horst aan de Maas 2019

Notitie Steenuil Westsingel Horst aan de Maas

Status: Definitief, 7 november 2019

In opdracht van:

Veiligheidsregio Limburg-noord
Contactpersoon: R. Pluijmen

Postbus 11
5900 AA Venlo

Bureau Meervelt,
Ecologisch onderzoek en advies

Ing. R.A.J. Pahlplatz

Projectnummer: 19-097

Foto omslag: Zicht op plangebied

INHOUDSOPGAVE

1.	INLEIDING	1
1.1	Aanleiding	1
1.2	Wettelijke bescherming Steenuil	1
1.2	Plangebied	2
2.	KWALITEIT LEEFGEBIED EN VERSPREIDING STEENUIL	3
2.1	Geschiktheid plangebied en omgeving voor Steenuil.....	3
2.2	Verspreidingsgegevens Steenuil 2014 - 2019.....	4
3.	EFFECTEN BOUW EN INGEBRUIKNAME BRANDWEERKAZERNE	6
3.1	Effecten tijdens de aanleg.....	6
3.2	Effecten na ingebruikname	6
4.	MITIGERENDE MAATREGELEN	7
4.1	Maatregelen rond het plangebied.....	7
4.2	Beschikbare gronden voor compenserende maatregelen.....	7
4.3	Te treffen compenserende maatregelen	8
5.	CONCLUSIES.....	9
6.	ACHTERGRONDINFORMATIE.....	10

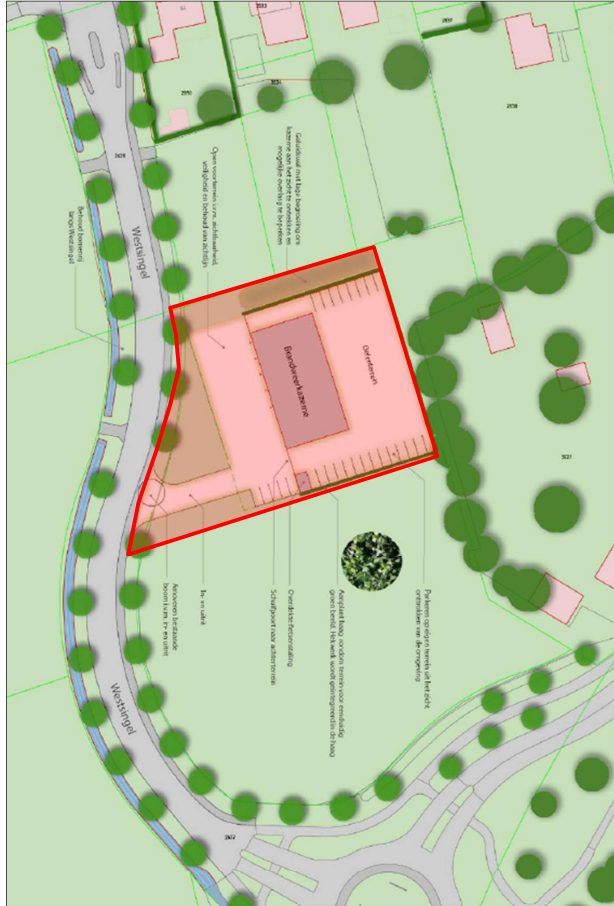
1. INLEIDING

1.1 Aanleiding

In Horst aan de Maas is op een perceel aan de Westsingel een nieuwe brandweerkazerne gepland (zie figuur 1). Hiertoe is door BRO (2019) een quickscan Wet natuurbescherming¹ uitgevoerd. Uit de quickscan blijkt dat nabij het plangebied waarnemingen zijn gedaan van een of meerdere roepende Steenuilen. Niet bekend is of het hier gaat om een territorium en/of nestplaats. De aanwezigheid van een territorium in de directe omgeving is aannemelijk.

In een sub-conclusie van deze quickscan is het volgende aangegeven: *‘Voor de steenuil wordt een compensatieplan opgesteld. Bij uitvoering van de plannen gaan geen nest-locaties van soorten met een jaarrond beschermde status verloren. Door het aangepast ontwerp betekent dit eveneens dat er voldoende essentieel leefgebied aanwezig blijft voor dit territorium van de steenuil. Hiermee is er geen sprake van een overtreding van een verbodsbepaling’.*

Opdrachtgever heeft verzocht een invulling te geven aan het compensatieplan. In deze notitie wordt de betekenis van het plangebied voor Steenuil in beeld gebracht en worden eventueel te nemen vervolgmaatregelen genoemd.

Figuur 1: Locatie nieuwe brandweerkazerne.

Afhankelijk van de planning kan eventueel nog een broedvogelonderzoek uitgevoerd worden om zekerheid te krijgen over de aanwezigheid van een territorium van de Steenuil nabij het plangebied. Indien uit onderzoek blijkt dat de soort geen territorium heeft in de omgeving van het plangebied is geen compensatie nodig.

1.2 Wettelijke bescherming Steenuil

Het is op grond van de Wet natuurbescherming verboden vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn opzettelijk te doden, opzettelijk nesten te vernielen of te beschadigen, eieren te rapen en opzettelijk te verstoren. Omdat Steenuil het nest jaarrond gebruikt geniet het nest een jaarronde bescherming.

In Limburg is de bescherming van de jaarrond beschermde nestplaatsen van de Steenuil, zoals opgenomen in de Wet natuurbescherming uitgewerkt in de 'Beleidsregels ten behoeve van de passieve soortenbescherming' (6 december 2017). In artikel 2.1 van deze beleidsregel is gesteld: *'Gedeputeerde Staten beschouwen een zodanige verstoring dat een jaarrond beschermd nest of vaste rust- en verblijfplaats van een beschermde soort wordt verlaten als vernielen van de rust-of verblijfplaats, als bedoeld in artikel 3.1, 3.5 en 3.10 van de Wet natuurbescherming.'*

¹ BRO, 2018. Quicksan flora en fauna 'Brandweerkazerne Westsingel' te Horst.

Dat is ook het geval indien een jaarrond beschermd nest of vaste rust- en verblijfplaats van een beschermde soort tijdelijk wordt verlaten indien dat het voorplantingssucces vermindert.

Gedeputeerde Staten beschouwen een dermate aantasting van het functioneel leefgebied behorende bij een jaarrond beschermd nest of vaste rust- en verblijfplaats welke resulteert in het verlaten van nest of verblijfplaats als vernielen van de rust- of verblijfplaats, als bedoeld in artikel 3.1, 3.5 en 3.10 van de Wet natuurbescherming. Dat is ook het geval indien een jaarrond beschermd nest of vaste rust- en verblijfplaats van een beschermde soort tijdelijk wordt verlaten indien dat het voorplantingssucces vermindert.'

De provincie gaat in deze Beleidsregels expliciet in op redenen waarom een nestplaats door toedoen van mensen verlaten kan worden:

1. door verstoring,
2. door aantasting van het functioneel leefgebied.

Als voorzien kan worden dat een nestplaats verlaten wordt en de activiteit wordt toch uitgevoerd dan is dit een overtreding van de verbodbepalingen uit de Wet natuurbescherming.

1.2 Plangebied

Op 27 september 2019 is een veldbezoek gebracht aan het terrein om een goed beeld te krijgen van de situatie. Het perceel ligt in de zuidelijke stadrandzone van Horst. Het perceel maakt deel uit van een onbebouwde enclave: aan alle zijden is het gebied omgeven door bebouwing. Deze bebouwing bestaat uit woonwijken, een bedrijventerrein en een kassencomplex. In de huidige situatie is het plangebied van de kazerne als agrarisch gebied (grasland) in gebruik.

2. KWALITEIT LEEFGEBIED EN VERSPREIDING STEENUIL

2.1 Geschiktheid plangebied en omgeving voor Steenuil

Nesten van Steenuilen zijn vaak te vinden in bebouwing zoals (voormalige) boerderijen, schuurtjes of in een steenuilkast maar ook (holten in) knotbomen en oude hoogstamfruitbomen kunnen als nest fungeren. Tijdens het veldbezoek werd geconstateerd dat het plangebied geen geschikte broedlocaties heeft voor Steenuil. In de directe omgeving van het plangebied zijn geschikte broedlocaties aanwezig zoals de schuurtjes aan de oostkant van het plangebied (Stationsstraat) en enkele panden/opstallen aan de westzijde van de Westsingel (Bemmelstraat) (zie figuur 3).

Steenuilen zijn sterk verbonden aan het kleinschalige agrarische cultuurlandschap en verblijven het hele jaar in hun territorium. Dit territorium is vrij klein. Het gebied rond de nestplaats waarin alle activiteiten van Steenuil plaatsvinden is slechts enkele honderden meters, in het broedseizoen nog minder. Een nest kan alleen succesvol zijn als de functionele omgeving van voldoende kwaliteit is, dat wil zeggen de omgeving moet voldoende voedsel verschaffen en voldoende veilig zijn. Tot het voedsel van Steenuilen behoren muizen, kleine vogels, diverse keversoorten en andere insecten, kikkers, salamanders en regenwormen. In Nederland is een territorium vaak 5 tot 30 hectare groot, afhankelijk van de kwaliteit van het gebied voor de Steenuil.

In figuur 2 is de oppervlakte weergegeven van de onbebouwde enclave aan de zuidkant van Horst, het betreft een oppervlakte van circa 28 ha. Vanwege de bebouwing rond de enclave blijven eventueel aanwezig territoria naar verwachting beperkt tot de enclave zelf. Kleinschalige landschapselementen komen nog voor in de noordoosthoek en in het zuiden in de vorm van erfbeplantingen en in het zuiden rond de voetbalvelden in de vorm van beplanting rond de voetbalvelden en erfbeplantingen. Het centrale deel bestaat uit grasland.

Figuur 2: Overzicht plangebied en omgeving (portal.prvlimburg.nl/viewer/). Oppervlak beschikbaar functioneel leefgebied is circa 28 ha.

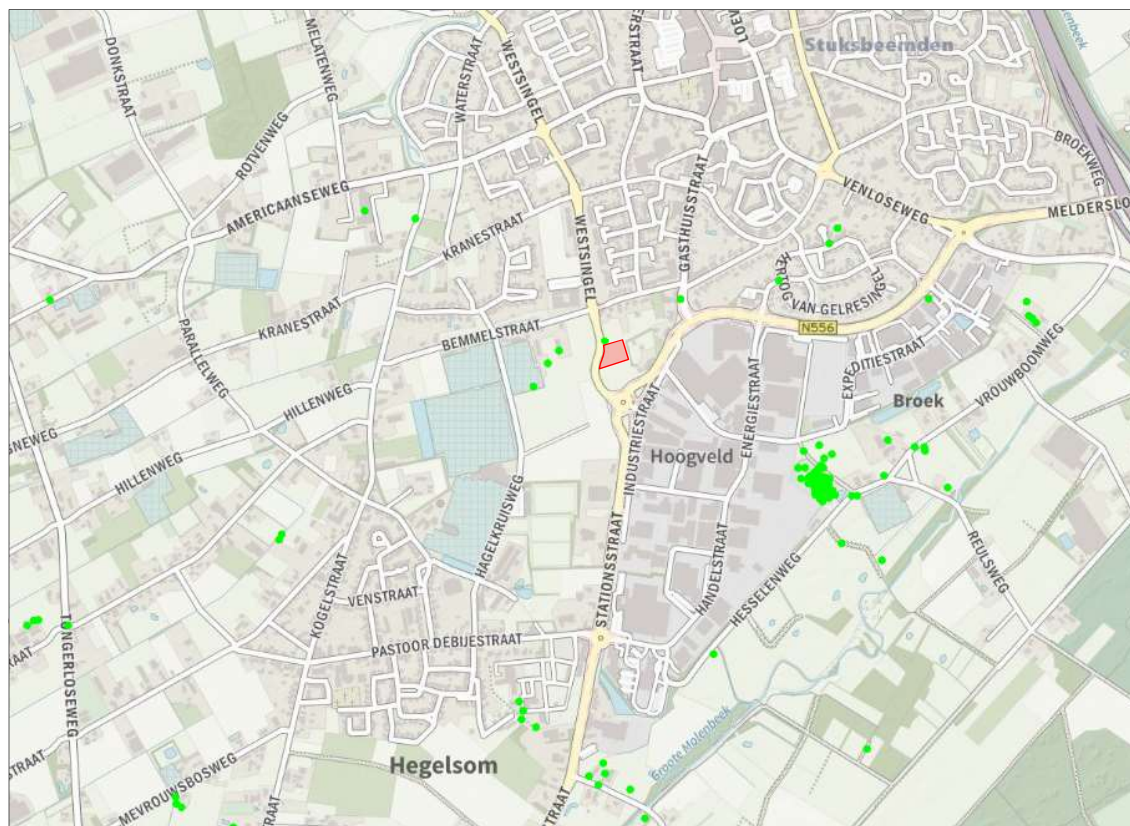
Figuur 3: Impressie van de groene enclave (centrale deel).

De kwaliteit van de enclave als functioneel leefgebied voor Steenuil is redelijk, vooral in het noorden rond het plangebied is de kwaliteit goed. De oppervlakte binnen de enclave is groot genoeg voor vestiging van minimaal een broedpaar; de inrichting als leefgebied voor Steenuilen is met uitzondering van de noordoosthoek niet optimaal. Echte structuurvariatie en vochtige situaties of open water ontbreken in de enclave.

2.2 Verspreidingsgegevens Steenuil 2014 - 2019

Uit de gegevens van de NDFF zijn uit de afgelopen vijf jaar 207 waarnemingen bekend van Steenuil (zie figuur 2). De meeste waarnemingen zijn verricht ten zuiden van Horst, aan de oostzijde van het bedrijventerrein. Uit de omgeving van het plangebied zijn vijf waarnemingen uit deze periode bekend, waarvan één waarneming verricht is op de grens van het plangebied. In vrijwel alle gevallen ging het om waarnemingen van roepende vogels in de broedperiode. De roepende individuen duiden op aanwezigheid van een bezet territorium met een mogelijke nestplaats in de opstallen behorende bij de agrarische bedrijven aan de Bommelstraat (hier zijn drie waarnemingen gedaan en geschikte opstallen aanwezig).

In 2014 heeft een broedvogelinventarisatie plaatsgevonden door de provincie Limburg in de omgeving van Horst. De kilometerhokken met het plangebied ligt en de directe omgeving zijn niet vlakdekkend onderzocht, bebouwde gebieden zijn veelal buiten beschouwing gelaten. Tijdens deze inventarisatie werd een territorium aangetroffen in het kilometerhok ten westen van het plangebied. Aangenomen mag worden dat het hier om een territorium in de enclave gaat; de exacte locatie van roefvogelnesten of -territoria wordt niet aangegeven door de provincie. Twee territoria waren daarnaast aanwezig ten oosten van Hoogveld (het cluster van waarnemingen in figuur 2). De gegevens van de provincie komen daarmee overeen met de gegevens uit de NDFF. Aanwezigheid van een minimaal één territorium en nest van Steenuil in de enclave is daarmee zeer aannemelijk.

Figuur 2: Waarnemingen Steenuil (groen) periode 2014 - 2019 (NDFF, 2019).

3. EFFECTEN BOUW EN INGEBRUIKNAME BRANDWEERKAZERNE

3.1 Effecten tijdens de aanleg

Door de bouw van de brandweerkazerne en de aanleg van bijbehorende verhardingen in de vorm van toerit, parkeerplaatsen en oefenterreinoprit neemt de oppervlakte van kwalitatief hoogwaardig leefgebied af. De werkzaamheden gaan gepaard met storingsfactoren waardoor het plangebied en directe omgeving overdag ongeschikt worden als leefgebied. Steenuilen zijn voornamelijk in schemerperiodes en nacht actief. De overlap tussen de werkzaamheden en de actieve periode is daardoor beperkt. De potentiële nestlocatie aan de westzijde van de singel is op voldoende afstand om niet verstoord te worden door de activiteiten in het plangebied. Omdat Steenuil een cultuurvolger is, mag worden aangenomen dat de acceptatie van menselijke activiteit groot is en storingsfactoren als geluid en optische verstoring niet zullen leiden tot het verlaten van de nestlocatie.

3.2 Effecten na ingebruikname

Na in gebruik name kunnen storingsfactoren optreden bij het dagelijks gebruik van de kazerne, oefeningen, het toenemende wegverkeer en met name de ingebruikname van sirenes van brandweerwagens bij uitrukken. In tegenstelling tot de werkzaamheden tijdens de aanleg is hier sprake van storingsfactoren die 24 uur per dag kunnen optreden. Het verlies van foerageergebied betreft daarom niet alleen het plangebied maar, zonder mitigerende maatregelen, ook de omgeving van het plangebied. Daarmee wordt een substantieel deel van het leefgebied rond de waarschijnlijke nestplaats ongeschikt. Alternatief foerageergebied is voorhanden ten zuiden van het plangebied in het centrale deel van de enclave. In dit deel ontbreken echter landschapselementen en structuurrijke situaties waardoor de betekenis als foerageergebied minder is. Mitigerende maatregelen en compensatie is daarom nodig om de functionaliteit van het leefgebied nabij de nestplaats te behouden.

4. MITIGERENDE MAATREGELEN

4.1 Maatregelen rond het plangebied

Voor zover mogelijk dienen maatregelen genomen te worden om de uitstraling van storingsfactoren zoveel mogelijk te beperken. Het gaat dan om maatregelen die met name de uitstraling van licht en geluid beperken. In de huidige situatie is alleen voorzien in een wal aan de noordzijde van de kazerne. Deze dient aan drie zijden van de kazerne aangelegd te worden en ingeplant te worden met inheemse bomen en struiken; de oostgrens grenst aan een groene afscheiding, hier is een wal met lagere struiken voldoende. Hiermee wordt een buffer gecreëerd tussen het plangebied en het kleinschalige gebied daarbuiten, de houtwal versterkt de kleinschaligheid van dit deel van het foerageergebied en kan voorkomen dat de tuinen en erven ten noorden en oosten van het plangebied geheel als foerageergebied komen te vervallen. Het verlies van foerageergebied wordt door deze maatregel beperkt.

4.2 Beschikbare gronden voor compenserende maatregelen

In onderstaande figuur 4 is een overzicht bijgevoegd met de eigendommen van de gemeente Horst aan de Maas. Hierop kunnen compenserende maatregelen worden uitgevoerd. Bij voorkeur worden de maatregelen uitgevoerd op het perceel ten westen van de te bouwen kazerne.

Figuur 3: Eigendommen van gemeente Horst aan de Maas (groen).

Het rode vlak betreft de nieuwe kazerne.

Binnen de geel gemarkeerd percelen dienen maatregelen te worden uitgevoerd.

4.3 Te treffen compenserende maatregelen

In de groene enclave is een grote oppervlakte aan kortgrazige percelen aanwezig (onder meer door begrazing met paarden). Deze percelen kunnen het verlies aan foerageergebied in het hart van het territorium gedeeltelijk opvangen. Extra maatregelen dienen te worden getroffen die bijdragen aan verbetering van de kwaliteit van leefgebied van Steenuil in het noordelijk deel. De volgende voorwaarden worden gesteld aan de maatregelen:

- De maatregelen moeten tijdig gerealiseerd zijn om te kunnen functioneren.
- Het effect van de te nemen maatregelen moet duurzaam genoeg zijn.
- De effectiviteit van de maatregelen moet gemonitord worden.

De volgende maatregelen dienen in ieder geval genomen te worden:

- In de aan te planten houtwallen rond de kazerne worden ten minste vijf verschillende soorten inheemse struiken aangeplant (bij voorkeur rijk bloeiend en/of vruchtdragend). Hierdoor neemt de structuurvariatie in landschappelijk opzicht toe, met een gunstig effect op insecten en kleine zoogdieren. Dit voorziet in een toename van biodiversiteit en daarmee in een toename van voedselaanbod voor Steenuil.
- Aanleg van een compensatieperceeltje met een oppervlak van minimaal 1.500 m² in het noordelijk deel. Dit is de helft van het oppervlak leefgebied dat verloren gaat. Door de kwaliteit van het te compenseren oppervlak te vergroten kan volstaan worden met een kleiner oppervlak ter compensatie. Het vergroten van kwaliteit kan door het aanplanten van een haag/houtsingel met bijvoorbeeld Hazelaar, Sleedoorn, Meidoorn, Vlier en Veldesdoorn. Het resterende deel kan beheerd worden als kruidenrijke akker of grasland (zie punt twee hieronder).

Mogelijke aanvullende maatregelen:

- Het stimuleren van aanleg van erfbeplanting en verdere versterking van het kleinschalig landschap door bijvoorbeeld het planten van fruitbomen.
- Inzaaien van bloemrijke kruidenstroken. Bloemrijke kruidenstroken kunnen gerealiseerd worden door bestaand grasland te frezen en in te zaaien met een bloemrijk, inheems kruidenmengel. Inzaaien dient plaats te vinden met een akkerkruidenmengsel of bloemrijk graslandmengsel (van inheemse soorten).
- Instellen extensief en niet jaarrond begrazingsbeheer (begrazing alleen in de periode juli - oktober) op een of beide percelen met maximaal tot vier schapen of in begrazingsdruk vergelijkbare dieren.
- Aanplant van een houtsingels als scheiding tussen het agrarisch gebied en de Westsingel. Dit om verkeersslachtoffers te voorkomen.
- Aanleg van twee muizenruiters op circa 75 meter van elkaar in de bloemrijke kruidenstroken. Een muizenruiter kan worden geplaatst op straatstenen en een houten pallet. De ruiter is opgevuld met snoeihout en maaisel in verschillende laagjes bovenop elkaar. Om de ruiter aantrekkelijker te maken voor muizen wordt bij de aanleg graan in het maaisel gestrooid. Het hooi in de ruiter dient een keer per jaar te worden vervangen.

5. CONCLUSIES

Aanwezigheid van Steenuil aannemelijk

Op grond van de waarnemingen van waarnemingen in het verleden is het aannemelijk dat een territorium van Steenuil aanwezig is in de omgeving van het plangebied voor de brandweerkazerne in Horst. Het plangebied en de omgeving daarvan is beoordeeld als geschikt leefgebied voor Steenuil.

Zekerheid verkrijgen over aan- of afwezigheid

Aan- of afwezigheid van broedende Steenuilen kan worden aangetoond als tijdens drie gerichte veldbezoeken in de periode van 1 februari tot en met 30 april -waarbij er minimaal 1 maand zit tussen het eerste en het laatste bezoek- geen aanwezigheid kan worden aangetoond. Overigens kan het daadwerkelijke gebruik van het nest gebeuren van begin februari tot en met half juli. De werkelijke periode is afhankelijk van onder andere de weersomstandigheden en van het voedselaanbod. Indien uit dit onderzoek blijkt dat Steenuilen afwezig zijn, zijn geen compenserende maatregelen nodig.

Tabel 1: Op hoofdlijnen weergegeven de geschiktheid van perioden van inventariseren voor verschillende wijzen van inventariseren. Bron: Kennisdocument Steenuil.

	jan	febr	mrt	apr	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec
Waarnemingen exemplaren	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Nestindicatieve waarnemingen			■	■	■	■	■					
Navragen bij bewoners, vogelwerkgroepen, STONE	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■

■	Optimale periode.
■	Geschikte periode.
	Geen geschikte periode

Mitigatie en compensatie bij (aannemelijke of zekere) aanwezigheid

Uitgaande van aanwezigheid van een territorium/nest in de omgeving van het plangebied zijn de effecten van de bouw van de kazerne beoordeeld en de ingebruikname ervan. Aangezien de bouw voornamelijk plaatsvindt overdag is de overlap met de actieve periode van Steenuil beperkt. Wezenlijke effecten op de functionaliteit van het de omgeving van het plangebied als foerageergebied worden daarom niet verwacht. Na de ingebruikname kunnen storingsfactoren en het blijvende verlies van foerageergebied mogelijk wel leiden tot negatieve effecten. Deze effecten dienen waar mogelijk gemitigeerd te worden. Mitigatie bestaat uit het beperken van storingsfactoren bij de bron (rond de kazerne).

Verlies aan foerageergebied dient gecompenseerd te worden. De compensatie bestaat uit het inrichten van een perceel gericht op het vergroten van kwaliteit van het foerageergebied nabij de waarschijnlijke nestlocatie. Door het nemen van deze maatregelen en het behoud van het overblijvende foerageergebied (de bestaande groene enclave) blijft de functionaliteit van de vermoedelijk aanwezige nestplaats behouden en worden geen verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming overtreden.

6. ACHTERGRONDINFORMATIE

Bij12, 2017. Kennisdocument Steenuil (*Athene noctua*). Versie 1.0, juli 2017.

Parmentier F. & A. van Paassen, 2009. Steenuil onder de pannen. Maatregelencatalogus ter verbetering van het leefgebied van de steenuil. Landschapsbeheer Nederland.

www.ecogrid.nl

www.natuurgegevenslimburg.nl

www.waarneming.nl